

ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Κωνσταντινίδης Χρήστος, PhD

Συστημικός Ψυχολόγος

konstanc@ot.duth.gr

Διακριτά γνωρίσματα της προσωπικότητας

📖 Είναι οι διαφορές μεταξύ των ατόμων: στις σκέψεις, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά που είναι σχετικά σταθερές σε διάφορες περιπτώσεις και για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα.

🎯 Είναι η κυρίαρχη προσέγγιση επί του παρόντος για τη μελέτη της προσωπικότητας!!!

Διακριτά γνωρίσματα της προσωπικότητας

Σημαντικός τομέας, επειδή:

1. Μας βοηθά να κατανοήσουμε τις ατομικές διαφορές -τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δείχνουν τη διαφορετικότητα τους όσον αφορά τη νόηση, το συναίσθημα και τη συμπεριφορά.

2. Η καλή κατανόηση των γνωρισμάτων είναι χρήσιμη στην πρόβλεψη του πως θα αντιδράσουν οι άλλοι σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

Είναι σταθερά ή εξαρτώνται από την κατάσταση;

Θεωρούνται σταθερές διαθέσεις που κάποιος δείχνει στις περισσότερες καταστάσεις.

Vs

Αλληλεπιδρούν με τις καταστάσεις προκειμένου να καθορίσουν το πως θα συμπεριφερθούμε.

Άρα: οι εξωτερικές συνθήκες επηρεάζουν την έκφραση ενός διακριτού γνωρίσματος προσωπικότητας.

Ταξινόμηση Διακριτών Γνωρισμάτων Προσωπικότητας

Επιλέξτε τα διακριτικά γνωρίσματα που πιστεύετε ότι είναι χαρακτηριστικά της προσωπικότητά σας. Είναι κάποια πιο βασικά από άλλα;

Επιθετικός	Οργανωμένος	Φιλόδοξος	Έξυπνος
Με αυτοπεποίθηση	Πιστός	Γενναιόδωρος	Ήρεμος
Ζεστός	Τολμηρός	Επιφυλακτικός	Αξιόπιστος
Ευαίσθητος	Ώριμος	Ταλαντούχος	Ζηλιάρης
Κοινωνικός	Ειλικρινής	Αστείος	Θρησκευόμενος
Κυριαρχικός	Αδιάφορος	Ακριβής	Νευρικός
Ταπεινός	Χωρίς αναστολές	Διορατικός	Ευδιάθετος
Συμπονετικός	Σοβαρός	Εξυπηρετικός	Συναισθηματικός
Τακτικός	Αγχώδης	Ενδοτικός	Προσηνής
Φιλελεύθερο	Περίεργος	Αισιόδοξος	Καλοσυνάτος
Πράος	Φιλικός	Παθιασμένος	Ψυχαναγκαστικός

Διαφορετικοί τύποι διακριτών γνωρισμάτων της προσωπικότητας (Gordon Allport)

Κεντρικά γνωρίσματα: Τα κύρια γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν την προσωπικότητα ενός ατόμου.

Δευτερεύοντα γνωρίσματα: γνωρίσματα που δεν είναι σταθερά ή είναι σχετικά επιφανειακά, πχ οι διατροφικές προτιμήσεις, οι στάσεις, οι πολιτικές απόψεις, τα μουσικά γούστα κτλ.

Πως μπορούμε να καταλάβουμε αν ένα γνώρισμα είναι κεντρικό ή δευτερεύον;

Εξετάζουμε πόσο συχνά και σε πόσες διαφορετικές καταστάσεις επηρεάζει τη συμπεριφορά του ατόμου.

Άρα, ρωτάμε: «Το γνώρισμα επηρεάζει γενικά τη συμπεριφορά του ατόμου ή εμφανίζεται μόνο σε συγκεκριμένες συνθήκες;»

Μέσω έρευνας (Reymond Cattell) είδαμε ότι: ορισμένα γνωρίσματα είναι μαζί σε συστάδες τόσο συχνά που φαίνεται να αντιπροσωπεύουν ένα πιο βασικό γνώρισμα.

Θεωρείται ο πυρήνας της προσωπικότητας κάποιου!!!

Πηγαία γνωρίσματα (παράγοντες) (Reymond Cattell)

👉 Βασικά υποκείμενα γνωρίσματα ή πτυχές της προσωπικότητας. Κάθε πηγαίο γνώρισμα αντικατοπτρίζεται σε διάφορα επιφανειακά γνωρίσματα.

👉 Βασικοί, βαθύτεροι παράγοντες που εξηγούν τη συμπεριφορά ενός ατόμου. Δεν είναι μεμονωμένες πράξεις, αλλά σχετικά σταθερές τάσεις που εκδηλώνονται σε πολλές καταστάσεις.

Κεντρικά Vs Πηγαία γνωρίσματα:
σε τι διαφέρουν;

Allport: ταξινόμησε τα γνωρίσματα υποκειμενικά (δηλαδή βάση της δικής του άποψης) και πιθανόν κάποιες φορές να έκανε λάθος.

Cattell: χρησιμοποίησε την παραγοντική ανάλυση. Μία αντικειμενική στατιστική τεχνική που χρησιμοποιείται για το συσχετισμό πολλών μετρήσεων και τον εντοπισμό των γενικών υποκειμένων παραγόντων. Πχ βρήκε ότι οι άνθρωποι με φαντασία είναι σχεδόν πάντα περίεργοι, δημιουργικοί, καινοτόμοι.

Πηγαία γνωρίσματα (παράγοντες) (Reymond Cattell)

Βασικοί παράγοντες του ερωτηματολογίου **16PF**, όπως:

Θερμή κοινωνικότητα: τείνει να είναι κανείς ζεστός και φιλικός στις σχέσεις του.

Συναισθηματική σταθερότητα: παραμένει σχετικά ήρεμος και ανθεκτικός στην πίεση.

Κυριαρχία: διεκδικεί τον λόγο και προσπαθεί να επηρεάσει τους άλλους.

Ζωηρότητα: είναι αυθόρμητος, ενεργητικός και εκδηλωτικός.

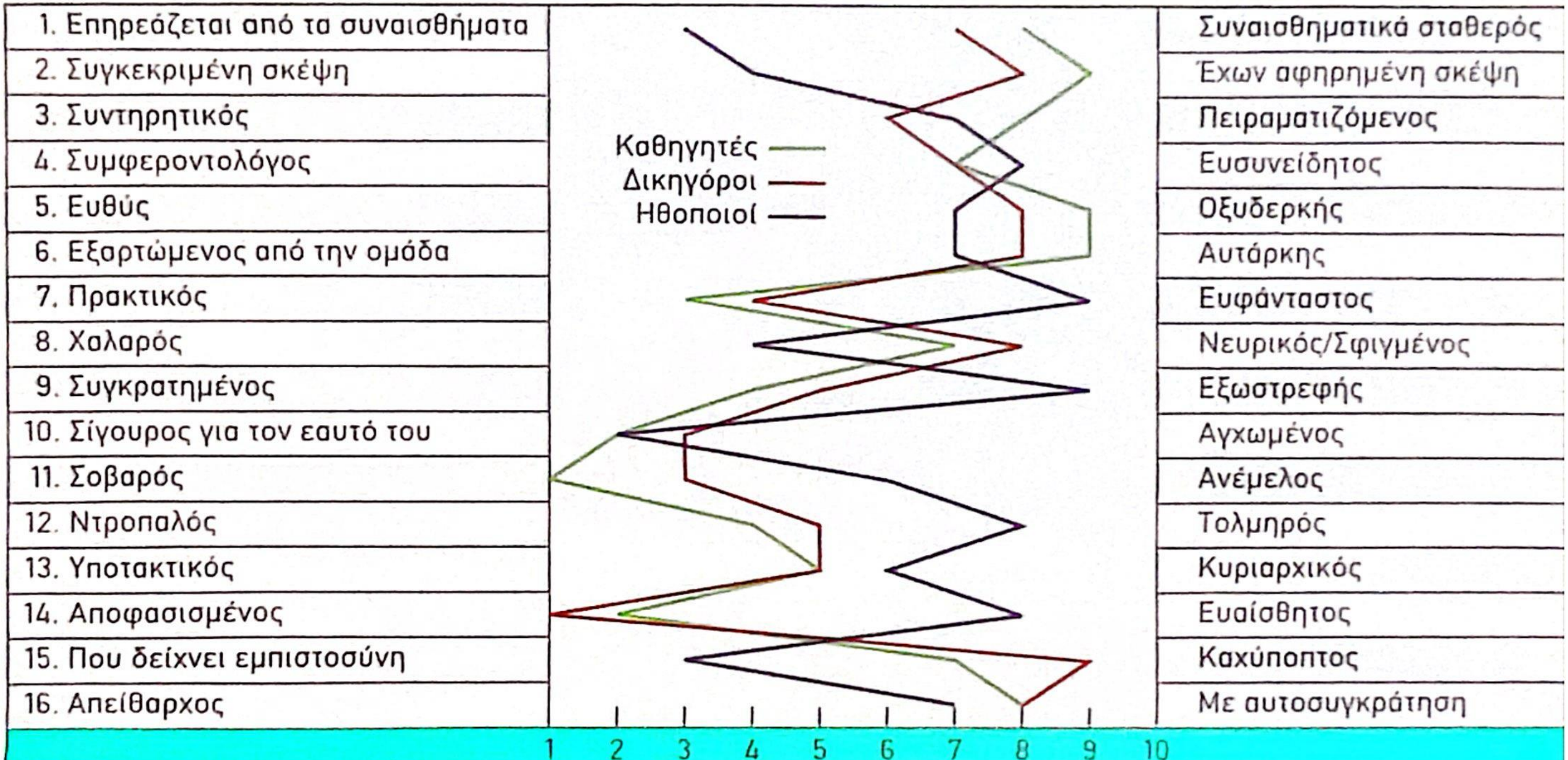
Ευαισθησία: είναι δεκτικός στα συναισθήματα και στις αισθητικές ή διαπροσωπικές αποχρώσεις.

Τελειοθηρία: προτιμά την οργάνωση, την ακρίβεια και την τάξη.

Στον Catell αυτά δεν είναι απλώς μεμονωμένες συμπεριφορές. Θεωρούνται βαθύτερες διαστάσεις που μπορούν να εξηγούν ένα μοτίβο συμπεριφορών. Για παράδειγμα, η συναισθηματική σταθερότητα μπορεί να φαίνεται στο ότι κάποιος αντιμετωπίζει ψύχραιμα την κριτική και δεν πανικοβάλλεται εύκολα.

Ο Cattell εντόπισε 16 πηγαία γνωρίσματα (16 PF). Συμφωνώ με αυτόν χρειάζονται και τα 16 προκειμένου να περιγράψουμε ολοκληρωμένα μία προσωπικότητα

Θεωρία δύο παραγόντων
(Hans Eysenks)

Υποστηρίζει ότι η προσωπικότητα μπορεί αρχικά να περιγραφεί μέσα από **δύο βασικές διαστάσεις**:

Εξωστρέφεια – Εσωστρέφεια: από κοινωνικός, δραστήριος και αναζητά ερεθίσματα έως πιο ήσυχος και προσανατολισμένος σε λιγότερες κοινωνικές επαφές.

Νευρωτισμός – Συναισθηματική σταθερότητα: από πιο επιρρεπής σε άγχος και έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις έως πιο ήρεμος και σταθερός.

Οι διαστάσεις είναι συνεχείς: οι άνθρωποι δεν χωρίζονται αυστηρά σε δύο τύπους, αλλά βρίσκονται κάπου ανάμεσα στα άκρα. Ο συνδυασμός τους περιγράφει διαφορετικά μοτίβα προσωπικότητας.

Αργότερα, ο Άιζενκ πρόσθεσε και έναν τρίτο παράγοντα, τον ψυχωτισμό, οπότε το μοντέλο έγινε γνωστό ως PEN (Ψυχωτισμός, Εξωστρέφεια, Νευρωτισμός).

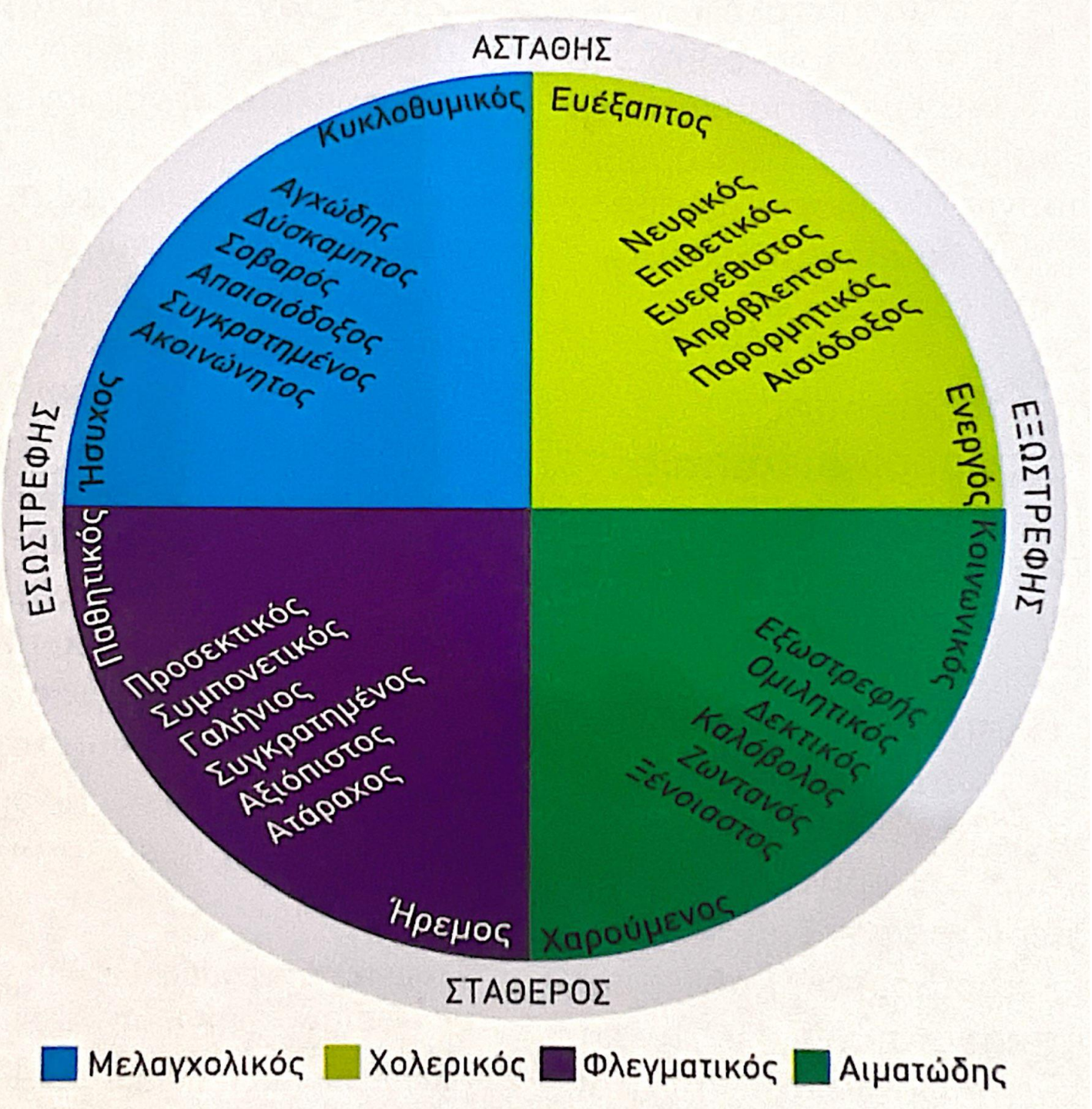
Θεωρία δύο παραγόντων
(Hans Eysenks)

Απαρτίζεται από 2 παράγοντες:

Εσωστρέφεια - Εξωστρέφεια

Συναισθηματικά σταθερός – Ασταθής

Από τις πρώτες θεωρίες διακριτών γνωρισμάτων της προσωπικότητας

Πρόσφατες προσεγγίσεις της ταξινόμησης διακριτικών γνωρισμάτων της προσωπικότητας

Οι πιο πρόσφατες προσεγγίσεις του προσδιορισμού των βασικών παραγόντων στους οποίους βασίζεται η προσωπικότητα **έχουν ως στόχο την απλούστευση**.

Οι ψυχολόγοι εστιάζουν στη προσπάθεια όσο το δυνατόν ακριβέστερης περιγραφής της προσωπικότητας με κάτι λιγότερο από τους 16 παράγοντες του Cattell.

✅ Το μοντέλο της Μεγάλης Πεντάδας (BIG FIVE)

✅ Το μοντέλο HEXACO

Το μοντέλο της Μεγάλης Πεντάδας

Υποστηρίζει ότι **μόνο μερικά χαρακτηριστικά** εξηγούν τις περισσότερες ατομικές διαφορές προσωπικότητας.

Επιχειρεί να μειώσει τους 16 παράγοντες του Cattell σε μόνο 5.

Τα γνωρίσματα της έχουν συσχετιστεί με διαφορετικά εγκεφαλικά συστήματα και χημικές ουσίες.

Προβλέπουν επίσης πως θα περάσουμε σε διάφορες καταστάσεις.

Εξωστρέφεια										
Μοναχικός Ήσυχος Παθητικός Συγκρατημένος	**Χαμηλή**	1	2	3	4	5	6	7	**Υψηλή**	Του αρέσει να συμμετέχει σε ομάδες Ομιλητικός Ενεργός Στοργικός

Προσήνεια										
Καχύποπτος Επικριτικός Αδυσώπητος Ευέξαπτος	**Χαμηλή**	1	2	3	4	5	6	7	**Υψηλή**	Που δείχνει εμπιστοσύνη Επιεικής Καλόκαρδος Προσηνής

Ευσυνειδησία										
Αμελής Τεμπέλης Ανοργάνωτος Αργοπορημένος	**Χαμηλή**	1	2	3	4	5	6	7	**Υψηλή**	Ευσυνείδητος Εργατικός Οργανωμένος Συνεπής

Νευρωτισμός										
Ήρεμος Ήπιων τόνων Άνετος Μη συναισθηματικός	**Χαμηλή**	1	2	3	4	5	6	7	**Υψηλή**	Προβληματισμένος Κυκλοθυμικός Ανασφαλής Συναισθηματικός

Δεκτικότητα σε εμπειρίες										
Προσγειωμένος Μη δημιουργικός Συμβατικός Όχι περίεργος	**Χαμηλή**	1	2	3	4	5	6	7	**Υψηλή**	Ευφάνταστος Δημιουργικός Αυθεντικός Περίεργος

Το μοντέλο της Μεγάλης Πεντάδας

Οι 5 πτυχές του μοντέλου:

Εξωστρέφεια: πόσο εξωστρεφής ή εσωστρεφής είναι κάποιος

Προσήνεια: πόσο φιλικός, φροντιστικός και στοργικός είναι κάποιος, σε αντίθεση με το να είναι ψυχρός, αδιάφορος, εγωκεντρικός ή εμπαθής

Ευσυνειδησία: ένα ευαίσθητο άτομο έχει αυτοπειθαρχία, είναι υπεύθυνο και επιτυχημένο

Νευρωτισμός: έχει να κάνει με αρνητικά, λυπηρά συναισθήματα. Τα άτομα με υψηλό βαθμό τείνουν να είναι αγχώδη, συναισθηματικά «πικρόχολα», ευερέθιστα και δυστυχισμένα

Δεκτικότητα σε εμπειρίες: τα άτομα με υψηλό βαθμό δεκτικότητας είναι δημιουργικά και ανοιχτά σε νέες ιδέες

Το μοντέλο της Μεγάλης Πεντάδας

Το μοντέλο απαντάει στις βασικές ερωτήσεις σχετικά με αν κάποιον είναι:

- Εσωστρεφής ή εξωστρεφής
- Προσηνής ή δύσκολος
- Ευσυνείδητός η ανεύθυνος
- Συναισθηματικά σταθερός ή ασταθείς
- Περίεργος ή μη δημιουργικός

Το μοντέλο HEXACO

Honesty/ Humility (Ειλικρίνεια/ Ταπεινότητα)

Emotionality (Συναισθηματικότητα- που ισοδυναμεί με τον Νευρωτισμό)

e**X**tra-version (Εξωστρέφεια)

Agreeableness (Προσήνεια)

Conscientiousness (Ευσυνειδησία)

Openness to Experience (Δεκτικότητα σε εμπειρίες)

Το μοντέλο HEXACO

Αποτελεί διεύρυνση της Μεγάλης Πεντάδας.

Αναπτύχθηκε επειδή οι ψυχολόγοι προσωπικότητας έχουν αποδείξει την ύπαρξη μιας έκτης πτυχής της προσωπικότητας:

Τιμιότητα / Ταπεινότητα

Γιατί δεν υπήρχε πριν;

🤔 Επειδή έως τότε το δείγμα των ερευνών ήταν μόνο από δυτικό κόσμο…

Η Βρώμικη Δωδεκάδα

		Διαφωνώ έντονα			Συμφωνώ έντονα	
1	Τείνω να χειραγωγώ τους άλλους για να κάνω αυτό που θέλω	1	2	3	4	5
2	Έχω εξαπατήσει ή έχω πει ψέματα για να κάνω αυτό που θέλω.	1	2	3	4	5
3	Έχω χρησιμοποιήσει κολακεία για να κάνω αυτό που θέλω.	1	2	3	4	5
4	Τείνω να εκμεταλλεύομαι τους άλλους για *το συμφέρον* μου.	1	2	3	4	5
5	Τείνω να μη νιώθω μεταμέλεια.	1	2	3	4	5
6	Τείνω να μην προβληματίζομαι για την ηθικότητα των πράξεών μου.	1	2	3	4	5
7	Τείνω να είμαι ανάλγητος ή σκληρός.	1	2	3	4	5
8	Τείνω να είμαι κυνικός.	1	2	3	4	5
9	Τείνω να θέλω να με θαυμάζουν οι άλλοι.	1	2	3	4	5
10	Τείνω να θέλω οι άλλοι να μου δίνουν προσοχή.	1	2	3	4	5
11	Τείνω να αναζητώ πρεστίζ ή κύρος.	1	2	3	4	5
12	Τείνω να περιμένω ειδικές χάρες από τους άλλους.	1	2	3	4	5

Η Βρώμικη Δωδεκάδα

Μια σκοτεινή τριάδα φαίνεται να προβλέπει κάποιες από τις χειρότερες συμπεριφορές:

Ναρκισσισμός: χαρακτηρίζεται από μεγαλειώδη αυτοαντίληψη, καθώς και αισθήματα ότι δικαιούνται περισσότερα και ότι είναι ανώτεροι.

Υποκλινική Ψυχοπάθεια (ψυχοπάθεια που θεωρείται εντός του «φυσιολογικού» φάσματος): σχετίζεται με την επιδίωξη περιπέτειες σε συνδυασμό με χαμηλά επίπεδα άγχους και ενσυναίσθησης.

Μακιαβελισμός: όσοι έχουν υψηλή βαθμολογία σε αυτό τείνουν να είναι ψυχροί και χειριστικοί.

Η Βρώμικη Δωδεκάδα

Όσοι έχουν υψηλό βαθμό στην τριάδα:

❌ Είναι πιο επιρρεπείς στο να στηρίζουν την προκατάληψη προς τους μετανάστες.

❌ Να παίρνουν εκδίκηση στις ερωτικές τους σχέσεις.

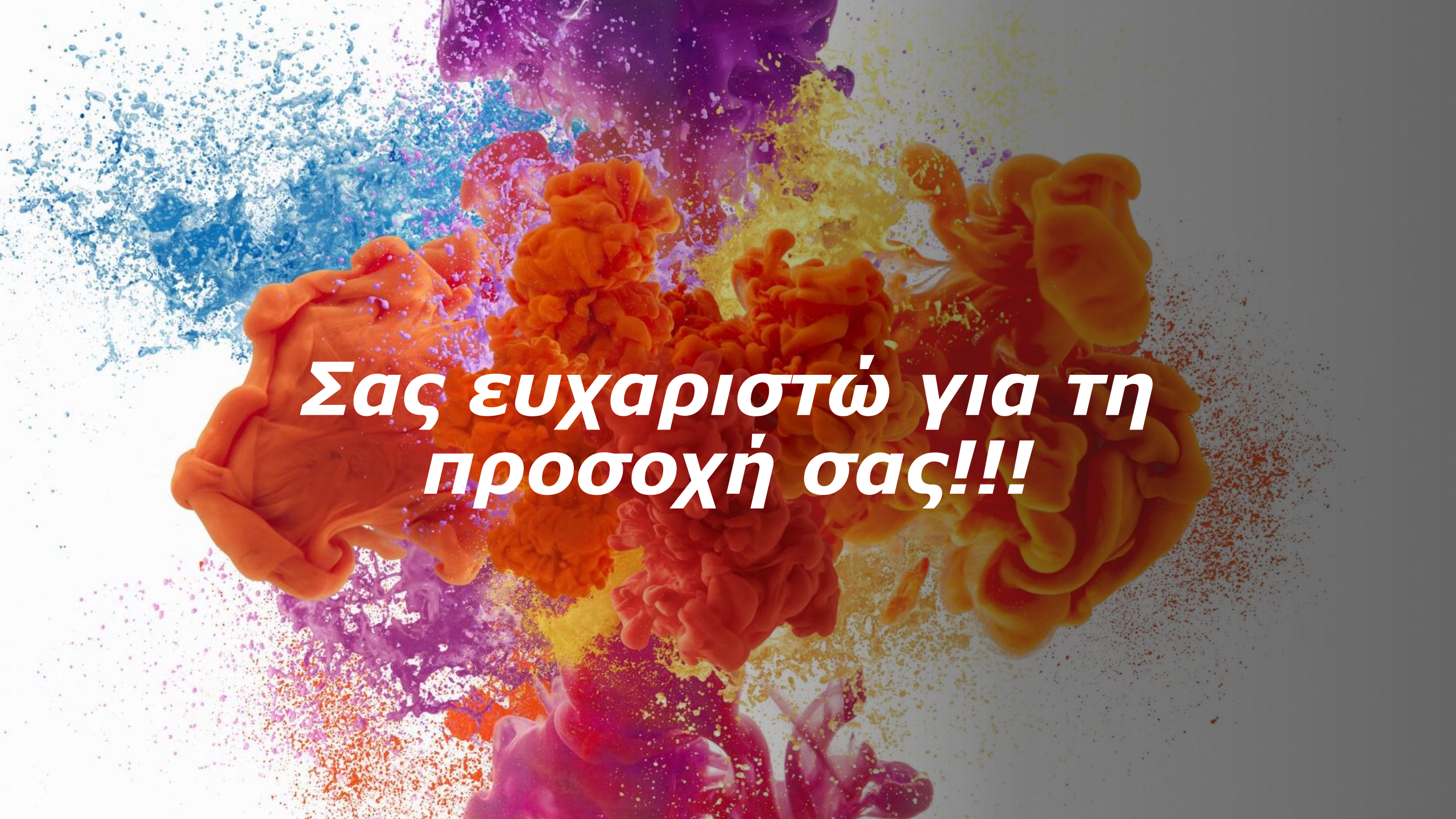
❌ Υπάρχει σύνδεση μεταξύ των τριών στοιχείων και του εκφοβισμού μεταξύ ενηλίκων.

‼️ Οι σκοτεινές προσωπικότητες τείνουν να είναι άντρες που παίρνουν ρίσκα και είναι πιο πιθανό να καπνίζουν, να πίνουν και να κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών.

⁉️ Αν και αυτά τα «κακά αγόρια» τείνουν να είναι ασύδοτα και να μην κάνουν διακρίσεις στην επιλογή ερωτικών συντρόφων, παραδόξως οι γυναίκες τους βρίσκουν ελκυστικούς.

🤷‍♀️ Φυσικά, και κάποιες γυναίκες έχουν προσωπικότητες της σκοτεινής τριάδας.

Σας ευχαριστώ για τη προσοχή σας!!!